

Międzynarodowa konferencja naukowa
Współczesny dramat rosyjski: kontynuacje i przemiany
(Современная русская драма: традиции и инновации)

W dniach 21–22 czerwca 2012 roku w Centrum Szkoleniowo-Konferencyjnym Uniwersytetu Łódzkiego odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. *Współczesny dramat rosyjski: kontynuacje i przemiany*, zorganizowana przez Katedrę Dramatu i Teatru oraz Katedrę Literatury i Kultury Rosyjskiej Uniwersytetu Łódzkiego. Nad całością spraw organizacyjnych czuwały dr hab. prof. nadzw. UŁ Małgorzata Leyko i prof. dr. hab. Barbara Olaszek. Funkcję sekretarzy naukowych konferencji pełniły mgr Marta Olejniczak i dr Aleksandra Szymańska.

Sympozja poświęcone współczesnemu dramatowi europejskiemu w Uniwersytecie Łódzkim mają charakter cykliczny. Katedra Dramatu i Teatru we współpracy z innymi jednostkami UŁ zorganizowała już pięć konferencji z tego zakresu: na temat dramatu austriackiego, południowośląskiego, niemieckiego, hiszpańskiego oraz irlandzkiego.

Tym razem celem organizatorów było zainicjowanie szerokiej dyskusji na temat współczesnych kierunków w rozwoju dramaturgii rosyjskiej, a także podjęcie tematów związanych z tradycją i przetwarzaniem dawnej estetyki dramatyczno-teatralnej, z odwoływaniem się do twórczości klasyków pierwszych dekad XX wieku. Za inny ważny aspekt refleksji organizatorzy uznali przemiany gatunkowe współczesnego dramatu rosyjskiego, tematykę utworów odzwierciedlającą przemiany i nastroje społeczne ostatnich dziesięcioleci oraz recepcję najnowszego dramatu rosyjskiego na scenach europejskich.

Temat konferencji spotkał się z zainteresowaniem polskich i rosyjskich badaczy współczesnego dramatu rosyjskiego. W obradach udział wzięło piętnastu prelegentów z Warszawy, Łodzi, Olsztyna, Lublina, Katowic, Poznania, Krakowa, Moskwy i Giessen. Z przyczyn niezależnych od organizatorów wielu uczestników zagranicznych nie mogło wziąć osobistego udziału w konferencji. Z nadesłanymi przez nich artykułami będzie można zapoznać się w opracowywanym tomie pokonferencyjnym.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonały dr hab. prof. nadzw. UŁ Małgorzata Leyko oraz prof. dr hab. Barbara Olaszek. Obrady odbywały się w jednej sekcji. Wystąpienia prelegentów były szeroko dyskutowane.

Pierwszą część obrad, którym przewodniczyła prof. Małgorzata Leyko, rozpoczęło wystąpienie Katarzyny Osińskiej z Instytutu Slawistyki PAN zatytułowane *Тупые, дикие, идиоты а новый театр в Росји од лат 90. XX wieku* (*Тупые, дикие, идиоты и новый театр в России с 90-х годов XX века*). Badaczka podjęła próbę rozpoznania niektórych obszarów nowego teatru i dramatu w Rosji od lat 90. przy pomocy kategorii służących analizie zjawisk

w sztukach wizualnych tego okresu. Zdaniem prelegentki, nowe strategie w sztuce dają się scharakteryzować przy pomocy takich rosyjskich określeń, jak *tupost'* (tępota), postawa poddająca krytyce Logos, a także *idiotija* (idiotyizm) jako radykalny cios zadany możliwości komunikacji.

Następnie został odczytany referat Eleny Szewczenko z Kazania – *Проблема сценичности российской „новой драмы”* (*Problem sceniczności „nowego dramatu” rosyjskiego*). Autorka, powołując się na takich badaczy, jak: P. Pavis, T. Szachmatowa. W. Sachnowskij-Pankiejew i inni, podjęła próbę przybliżenia przewartościowań w podejściu do zagadnienia „sceniczność”. W „nowym dramacie” rosyjskim przełomu XIX/XX wieku, zdaniem badaczki, o sceniczności sztuki nie decydują przygody bohaterów, intryga, tj. konflikt zewnętrzny, lecz konflikt wewnętrzny – stan ducha bohaterów, panująca w środowisku atmosfera.

Walenty Piłat z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego zaproponował następujący temat wystąpienia: *Od „nowego realizmu” ku poszukiwaniom awangardowym. Kilka uwag o współczesnej dramaturgii rosyjskiej* (*От „нового реализма” к авангардным поискам. Замечания по поводу современной русской драматургии*). Przekonywał, że dla zrozumienia współczesnego dramatu rosyjskiego niezbędne jest przyjrzenie się procesom literackim, które miały miejsce w czasie *pieriestrojki*. W związku z przyjętym założeniem badawczym prelegent przybliżył twórców i tematykę dramatu publicystycznego. Za prekursorów „nowego, nowego” dramatu rosyjskiego badacz uznał między innymi L. Pietruszewską, A. Szypienko i N. Koladę.

Kolejną część obrad, którym przewodniczyła dr Irina Lappo, rozpoczęło wystąpienie Wadima Kolbasina z Moskwy zatytułowane *Российская „новая драма”: проблема метода* (*Rosyjski „nowy dramat”: problem metody*). Badacz prześledził wpływ „dekonstrukcji” – zjawiska, jego zdaniem, dominującego w „nowym dramacie” – na tematykę, poetykę, strukturę oraz specyfikę gatunkową współczesnego dramatu.

Obiektem refleksji naukowej Barbary Olaszek z Uniwersytetu Łódzkiego stały się środki artystyczne służące osiągnięciu efektu rozdrobnienia całości. Badaczka w wystąpieniu zatytułowanym *Россия в зеркале современной драмы. Коллаж образа* (*Rosja w zwierciadle współczesnego dramatu. Kolaż obrazu*) stwierdziła, że dominującym odczuciem płynącym z percepcji obrazu Rosji zawartego na kartach współczesnych dramatów rosyjskich jest ich fragmentaryczna budowa, „odłamkowy” charakter kojarzący się z techniką kolażu; stanowi to przeszkodę przy próbach odczytania oceny stanu Rosji po okresie transformacji ustrojowej.

Pierwszy dzień obrad zakończyło wystąpienie Olgi Kupcowej z Moskwy zatytułowane *Александр Струганов и Клим* (*Владимир Клименко*): *эксперименты „на обочине”* (*Aleksander Stroganow i Klim* (*Wladimir Klimienko*): *eksperymenty „na peryferiach”*). Celem wystąpienia było przybliżenie twórczości dwóch dramaturgów rosyjskich tworzących poza głównym nurtem dramatycznym. Badaczka zaliczyła ich do eksperymentatorów w dziedzinie nowych form dramatycznych; omówiła przy tym wpływ dwudziestowiecznej awangardy europejskiej na dramaty Stroganowa i Klimienko.

Drugi dzień obrad, pod przewodnictwem Walentego Piłata, rozpoczęło wystąpienie Anny Tyki z Uniwersytetu Śląskiego z referatem *Potop w dramacie. Olega i Władimira Priesniakowów postmodernistyczne gry (z Biblią) (Всемирное наводнение в драме. Олега и Владимира Пресняковых постмодернистские игры (с Библией)*. Zadaniem badaczki była próba określenia roli Biblii w twórczości dramaturgicznej Olega i Władimira Priesniakowów. Według niej, zdekonstruowane przez dramaturgów wątki, postacie i sytuacje biblijne pozwalają na przewartościowanie czy nawet reinterpretację prezentowanej w dramatach problematyki.

Galina Szelogurova z Moskwy w wystąpieniu zatytułowanym *Современность сквозь призму античной трагедии: „Медея” в Театре на Таганке и в Московском ТЮЗе (Współczesność widziana przez pryzmat tragedii antycznej: „Medea” w Teatrze na Tagance i Moskiewskim Teatrze Młodego Widza)* poruszyła szeroki krąg problemów związanych z obecnością mitu w utworze dramatycznym. Badaczka przeanalizowała swoisty sposób, w jaki został potraktowany mit o Medei przez dwóch reżyserów – Lubimowa i Ginkasa.

Zagadnienie funkcjonowania w kulturze odwiecznego obrazu stało się również przedmiotem badań Aleksandry Szymańskiej z Uniwersytetu Łódzkiego. Wystąpienie *Метаморфозы образа Дон Жуана в русской драматургии 1970–1980 гг. Продолжение или смерть вечного образа? (Metamorfozy postaci Don Juana w dramaturgii rosyjskiej lat 1970–1980. Kontynuacja czy śmierć odwiecznego obrazu?)* zostało poświęcone analizie dwóch utworów dramatycznych pod kątem zmian wprowadzonych przez współczesnych dramaturgów rosyjskich w wizerunku Don Juana. Prelegentka podjęła się próby oceny zaproponowanej metamorfozy znanego bohatera literackiego z punktu widzenia jej produktywności oraz oceny wartości artystycznej analizowanych utworów.

Irina Lappo z Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie rozpoczęła kolejną część obrad wystąpieniem na temat: *„...i o niczym nie myśli”. Dramaturgia pustki Pawła Priażko («...и ни о чем не думает». Драматургия пустоты Павла Пряжко)*. Prelegentka zaprezentowała Priażko jako poszukiwacza nowych, radykalnych form teatralnych w zakresie formy, języka, tematyki i typu bohatera.

Przedmiotem zainteresowania Lidii Mięśowskiej z Uniwersytetu Śląskiego stała się twórczość dramaturgiczna Władimira Sorokina. W referacie zatytułowanym *Поворот до корней. Владимир Сорокин и театр абсурда (Возвращение к истокам. Владимир Сорокин и театр абсурда)* potwierdzony został związek sztuk Sorokina z szeroko rozumianym teatrem absurdu S. Becketta czy E. Ionesco, a także powiązania dramaturga z twórczością i filozofią sztuki przedstawicieli OBERIU.

W wystąpieniu zatytułowanym *Жизнь, зависшая в цитатах. О комедии Олега Богаева „Как я съела мужа” (Życie zawieszona w cytatach. O komedii Olega Bogajewa „Kak ja sjela muža”)* Alexander Graf z Giessen poruszył zagadnienie intertekstualności jako jednego z wiodących chwytów literackich stosowanych we współczesnym dramacie rosyjskim.

Po przerwie, w czasie obrad, którym przewodniczyła Barbara Olszek, wysłuchano referatu Joanny Bobuli z Uniwersytetu Jagiellońskiego na temat: *„Przeświecić epokę” – rola antyutopii w dramatach Mykoły Kulisza („Проникнуть в эпоху” – роль антиутопии в драмах Мыколы Кулиша).*

Jako kolejna głos zabrała Maria Napiontkowa z Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk z referatem *Konsekwentnie niechętni (Постоянно предубежденные).* Prelegentkę interesowała recepcja sztuk rosyjskich w Polsce w latach 1945–1990. Badaczka odnotowała niedostateczne zainteresowanie twórców teatralnych dramaturgią rosyjską i starała się wskazać przyczyny takiego stanu rzeczy.

Drugi, ostatni dzień obrad, zamknęło wystąpienie Eleny Kurant-Nawrockiej z Uniwersytetu Jagiellońskiego na temat: *Воплощение мифа о смерти и возрождении в драме Ивана Вырыпаева „Июль” (Wcielenie mitu o śmierci i odrodzeniu w dramacie „Lipiec” Iwana Wyrypaiewa).*

Obecnie w przygotowaniu znajduje się tom pokonferencyjny, którego publikacja przewidziana jest na początek roku 2013.

Aleksandra Szymańska
Uniwersytet Łódzki
Wydział Filologiczny
Katedra Literatury i Kultury Rosyjskiej